

Hallituksen esitys Eduskunnalle peitellyn osingon verotusta koskevien säännösten uudistamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi verotusmenettelystä annetun lain, tuloverolain ja yhtiöveron hyvityksestä annetun lain peitellyn osingon verotusta koskevia säännöksiä.

Peiteltyyn osinkoon kohdistuva kahdenkertainen verotus poistettaisiin siten, että peitellyn osingon saajalle myönnettäisiin hyvitys yhtiön maksamasta verosta. Luonnollisen henkilön ja kuolinpesän saama peitelty osinko olisi nykyiseen tapaan aina ansiotulona.

Lisäksi peitellyn osingon verotuksen soveltamisalaa koskevaa säännöstä nykyaikaistettaisiin ja peitellyn osingon veroseuraamuksia täsmennettäisiin.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Lakeja sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuodelta 1999 toimitettavassa verotuksessa.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Yleistä

Peiteltyllä osingolla tarkoitetaan osingonjaon muotovaatimukset sivuuttaen tapahtuvaa osakeyhtiön varojen siirtämistä osakastaholle tavalla, joka todelliselta luonteeltaan on voitonjakoa. Verojärjestelmän kannalta varojen peitelty jakaminen merkitsee yleensä samalla myös välttymistä osingonjaon veroseuraamuksilta.

Verolainsäädäntöömme vuodesta 1943 sisältäneiden peitellyn osingon verotusta koskevien säännösten tarkoituksena on alunperin ollut turvata osakeyhtiön jaettuun voittoon kohdistuneen kahdenkertaisen verotuksen toteutuminen. Yhtiötä verotettiin sen tuottamasta voitosta ja osakasta erillisenä verovelvollisena yhtiöltä voitonjakona saamastaan tulosta. Kahdenkertainen verotus on ollut omiaan houkuttelemaan varojen nostamiseen yhtiöstä muussa muodossa kuin osinkona, kuten palkkana, vuokrana tai muuna yhdenkertaisen verotuksen kohteena olevana tulona. Yhtiöveron hyvitysjärjestelmään siir-

ryttäessä kahdenkertaisesta verotuksesta luovuttiin.

Peitellyn osingon verotuksesta säädetään verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995), jäljempänä *verotusmenettelylaki*, 29 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan, jos on ilmeistä, että osakeyhtiö tai muu yhteisö on suorittanut osakkaansa taikka tämän puolison, lapsen, vanhemman tai muun omaisen hyväksi palkan, lahjapalkkion, osapalkan, asuntoedun, edustus- tai matkakustannuksen, vakuutusmaksun taikka muun sellaisen hyvityksen nimellä enemmän kuin on pidettävä kohtuullisena taikka että yhteisö on hintana, vuokrana, korkona, provisiona tai muuna kustannuksena edellä mainituille henkilöille maksanut olennaisesti enemmän tai heiltä kantanut vähemmän kuin mikä on tavallista, otetaan se verotuksessa huomioon kohtuullisen määräisenä. Säännös soveltuu yleisesti tilanteisiin, joissa yhtiön varoja siirretään osakkaalle näiden välisellä oikeustoimella tai muulla toimenpiteellä tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun muodossa.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos osakeyhtiö lunastamalla omia osakkeitaan tai alenta-

mallalla osakepääomaansa on jakanut varoja osakkailleen ja jos on ilmeistä, että varojen jakaminen on tapahtunut osingosta menevän veron välttämiseksi, on jaetut varat tältä osin katsottava osakkaan veronalaiseksi tuloksi. Kysymys on tällöin siitä, että varoja jaettaessa ei ole käytetty oikeaa muotoa ja että menettelytapa on valittu tarkoituksena välttämällä osingosta suoritettavasta verosta. Pykälän 2 momentin soveltaminen ei edellytä, että hinnoittelussa olisi poikettu tavanomaisesta hinnasta.

Hinnoittelupoikkeaman tai verosta välttymisen tarkoituksen tulee olla ilmeinen, minkä on katsottu edellyttävän veronsaajapuolelta näyttövelvollisuutta peitellyn osingonjaon tapahtumisesta.

1.2. Yli- tai alihinnoittelu

Yhtiön varojen siirtäminen osakkaalle verotusmenettelylain 29 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla yli- tai alihintana voi tapahtua minkä hyvänsä oikeustoimen muodossa, jossa osakas voi saada tuloverotuksen piiriin kuuluvan etuuden ja jossa etuuden myöntäjänä voi tulla kyseeseen osakeyhtiö. Tyypillisiä ylihvytystilanteita ovat yhtiön maksama ylihinta osakkaalta ostetusta hyödykkeestä tai ylisuuren koron suorittaminen yhtiön osakkaalta ottamasta lainasta. Peitelty osingonjako ylisuuren palkan muodossa on nykyisen korkean palkkaverotuksen johdosta aiempaa harvinaisempaa. Selvimmin peiteltyksi osingoksi katsottavan ylipalkan maksamisesta on kysymys silloin, kun saajalta ei edellytetä työntekeä tai kun satunnaisesti avustavalle maksetaan täyttä palkkaa. Palkan kohtuullisen tason määrittelyä merkittävämpi kysymys on se, mitkä suoritukset palkkaan luetaan. Osakastyöntekijän saamat suoritukset, joita työnantajat tavanomaisesti myöntävät työntekijöille luontoisetuna, katsotaan verotuskäytännössä yleensä palkaksi, jos ne on sellaisina palkkakirjanpidossa ja ennakonpidätyksessä käsitelty, muussa tapauksessa peiteltyksi osingoksi.

Aliveloituksena annetusta peiteltyä osingosta on kyse esimerkiksi, kun yhtiö myy osakkaalle alihintaan käyttö- tai vaihto-omaisuushyödykkeitään tai perii alivuokraa osakkaan käytössä olevasta huoneistosta. Aliveloituksesta on kyse myös silloin, kun osakas käyttää vastikkeetta yksityiskäytössään yhtiön liikeomaisuutta, esimerkiksi henkilöautoa, tai ottaa korvauksetta yhtiön vaihto-omai-

suutta yksityistaloudessaan kulutettavaksi. Tähän rinnastettava on käytännössä ehkä yleisin peitellyn osingonjaon tilanne, yksityiskulujen vähentäminen yhtiön kirjanpidossa.

Peitellyn osingonjaon säännöksiä on ajan myötä ryhdytty soveltamaan myös tilanteisiin, joihin se ei lain sanamuodon mukaan näyttäisi soveltuvan sen johdosta, että kyse ei ole hinnoitteluvirheestä tai sen johdosta, että kysymyksessä ei ole muodollisesti osakkaana saatu etuus. Toisinaan on sovellettu samanaikaisesti veron kiertämistä koskevaa verotusmenettelylain 28 §:ää. Oikeuskäytännöstä selkeänä ryhmänä erottuvat tilanteet, joissa yritys näennäisesti myydään osakkaan omistamalle toiselle yhtiölle tai ulkopuoliselle taholle tarkoituksena siirtää yhtiöön kertyneet voittovarot osakkaille ilman osinkotulon verotusta. Peitelty osinko voi tulla kyseeseen saman intressipiirin sisällä tehdyssä sisäisessä osakekaupassa, jossa yhtiön toiminta, omistussuhteet ja määräysvalta eivät muutu, edellyttäen ettei toimenpiteelle ole osoitettavissa verotuksesta riippumattomia liiketaloudellisia perusteita. Korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytäntöä on olemassa sekä tilanteesta, jossa yhtiön koko osakekanta myydään samojen omistajien omistamalle toiselle yhtiölle, että ristiinmyyntitilanteesta, jossa kahden yhtiön osakekannan yhdessä omistavat osakkaat myyvät kummankin omistamansa yhtiön osakkeita toiselle yhtiölle siten, että osakkaiden keskinäiset omistussuhteet eivät muutu. Peiteltyä osinkoa voi syntyä myös niin sanotuissa taseyhtiökaupoissa. Oikeuskäytännössä peitellyn osingon verotusta on sovellettu, kun osakekauppa on tosiasiaa rahoitettu taseyhtiön varoilla ja kun myyjä on myötävai-
kuttanut rahoitusjärjestelyyn.

1.3. Osakepääoman alentaminen ja osakkeiden lunastaminen

Osakeyhtiölaki (734/1978) sallii yhtiön varojen jaon paitsi voitonjakona osingon muodossa myös alentamalla osakepääomaa tai lunastamalla tai hankkimalla omia osakkeita taikka jako-osana yhtiön purkautuessa.

Pääomanpalautuksena osakkeita lunastamalla tai osakepääomaa alentamalla toteutettu varojen jako kuuluu osakkaan myyntivoitoverotuksen piiriin, jolloin veroseuraamukset voivat olla olennaisesti lievemmat kuin osingonjaon veroseuraamukset. Jos toimen-

piteeseen on ilmeisesti ryhdytty osingosta menevän veron välttämiseksi, peitellyn osingon verotus tulee kyseeseen.

Peitellyn osingon olemassaolo ratkaistaan kokonaisarviointina useiden lieventävien ja raskauttavien tunnusmerkkien perusteella. Merkitystä on ensinnäkin sillä, miten lunastus vaikuttaa osakkaiden keskinäisiin omistussuhteisiin. Lunastaminen kaikilta osakailta samassa suhteessa viittaa peiteltyyn osingonjakoon samoin kuin lunastus pääosakkaalta siten, että hänen määräävä asemansa säilyy. Lunastukseen on suhtauduttu sallivasti, jos samalla lunastetaan kaikki osakkeet, olipa kyse vähemmistö- tai enemmistöosakkaasta. Sukupolvenvaihdostarkoituksessa tapahtuviin lunastuksiin säännöstä sovelletaan vain harvoin.

Asiaan vaikuttaa myös se, mikä merkitys varojen jaolla on yhtiön toiminnan kannalta. Jos yhtiö supistaa toimintaansa ja myy tarpeettomaksi käyvää käyttöomaisuuttaan, näin kertyneitä yhtiön toiminnalle ylimääräisiä varoja on voitu jakaa osakkaille ilman peitellyn osingon veroseuraamuksia, vaikka lunastus kohdistuisikin kaikkiin osakkaisiin tai pääosakkaaseen tämän aseman muuttumatta.

Osingonjaosta pidättäytyminen tai yhtiön vuosivoittoiin nähden vähäisen osingon jakaminen voivat viitata siihen, että varat on tarkoitettu myöhemmin jaettavaksi lunastushinnan muodossa osingosta menevän veron välttämiseksi. Verosta välttymistarkoitukseen viittaa myös osakepääoman vuorottainen korottaminen rahastoannilla ja osakkeiden lunastaminen sen jälkeen.

1.4. Peitellyn osingon jakaja ja saaja

Peiteltynä osinkona voidaan pitää yhteisön myöntämää etua. Muusta kuin osakeyhtiöstä saadun etuuden verottaminen peiteltynä osinkona on kuitenkin poikkeuksellista. Keskinäisen asunto- tai kiinteistöyhteisön osakkaan hallitsemastaan huoneistosta saama etu on erikseen rajattu peitellyn osingonjaon verotuksen ulkopuolelle tuloverolain (1535/1992) 53 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa.

Virhehinnoitteluna annetun peitellyn osingon saajana voi olla osakkaan sijasta myös tämän omainen. Osingon ei tarvitse tulla välittömästi osakkaalle tai omaiselle, vaan riittävää on, että se tulee tämän hyväksi jonkun toisen, kuten osakkaan määräysvallassa olevan henkilöyhtiön, kautta.

Peitellyn osingon mahdollisten edunsaajien piiri on oikeuskäytännössä laajentunut siten, että peitellyn osingon saajana voi olla myös sitä jakavan yhtiön emoyhtiön osakas, vaikka tämä ei ole osakkaana etua jakavassa yhtiössä.

1.5. Peitellyn osingon seuraamukset

Yhtiön verotuksessa peitelty osinko on voitonjakoeränä vähennyskelvoton. Peittelystä osingosta johtuvat yhtiön vuositulosta raskastavat menot palautetaan kyseisen verovuoden veronalaiseen tuloon. Jos varojen peitelty jako ei ole vaikuttanut tulokseen, lisäystä tuloon ei tehdä. Sen sijasta voidaan joutua oikaisemaan hankintamenoa. Aliveloitustilanteissa yhtiön tuloon lisätään osakkaalta kantamatta jätetty määrä, josta yhtiön katsotaan luopuneen. Jos tuloutus normaalisti tapahtuisi epäsuorasti menojäännöstä vähentäen, oikaistaan menojäännöstä. Jos tehty poisto on alennettuun menojäännökseen nähden liian suuri, liikaa poistettu määrä palautetaan tuloon. Yhtiöveron hyvitysjärjestelmässä peitelty osinko otetaan huomioon avoimesti jaetun osingon tapaan tuloveron vähimmäismäärää laskettaessa.

Osakkaan verotuksessa peitelty osinko lisätään veronalaiseen tuloon. Luonnollisen henkilön saamaa peiteltyä osinkoa verotetaan aina ansiotulona. Tämä vaikuttaa myös oikaisutoimenpiteiden sisältöön, jos peiteltyksi osingoksi katsottu tulo on ilmoitettu pääomatulona. Alihintaishankintamenoa osakkaan myöhemmässä myyntivoittoverotuksessa. Saajalla ei ole peitellyn osingon perusteella oikeutta yhtiöveron hyvitykseen.

Peitellyn osingon arvostamisessa on lähtökohtana käypä arvo eli todennäköinen luovutushinta. Palkkakirjanpidossa palkkana käsitellyt tavanomaiset luontoisedut luetaan kuitenkin osakkaan tuloksi Verohallituksen vahvistaman luontoisetuvarvon määräisenä eikä yhtiölle aiheutuvia huomattaviakaan kuluja ole voitu käsitellä peiteltynä osinkona.

Etua ei aina arvosteta samalla tavalla yhtiön ja osakkaan verotuksessa. Esimerkiksi kun yhtiön liikeomaisuuteen kuuluva käyttöomaisuushyödyke on ollut osakkaan yksityiskäytössä, lisäys yhtiön tuloon tehdään yksityiskäytöstä aiheutuneiden menojen määräisenä ottaen huomioon myös yksityiskäyttöön kohdistuva osuus poistoista. Osakkaan

verotuksessa arvostaminen on sen sijaan saattanut perustua hyödykkeen hankkimisesta aiheutuneiden laskennallisten rahoituskulujen ja todellisten käyttökustannusten yhteismäärään.

Alikorkoisena osakaslainana annetun peitellyn osingon arvostamisessa noudatetaan verotuskäytännössä Verohallituksen ohjeen mukaisesti Suomen Pankin peruskorkoa lisättynä yhdellä prosenttiyksiköllä.

Oikeuskäytännössä ei ole yksiselitteisesti ratkaistu sitä, miltä osin verotusmenettelylain 29 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa osakkaan saamat varat on katsottava peiteltyksi osingoksi. Oikeuskirjallisuudessa on puolelta sekä koko lunastushinnan että lunastushinnan ja yhtiöön alunperin maksetun määrän erotuksen katsomista peiteltyksi osingoksi.

2. Nykytilan arviointi

Verojärjestelmässä viime vuosina tapahtuneet muutokset ovat monessa suhteessa muuttaneet peitellyn osingon verotuksen perusteita. Osakeyhtiön jaettuun voittoon kohdistuva kahdenkertainen verotus on poistettu myöntämällä osingonsaajalle hyvitys yhtiön maksamasta verosta. Peitellyn osingon verotuksessa kahdenkertainen verotus on kuitenkin säilynyt. Peitelty osinko rinnastetaan yhtiön verotuksessa jaettavaksi päätettyyn osinkoon ja otetaan huomioon täydennysvero määrättäessä, mutta osingonsaajalle ei myönnetä hyvitystä peitellyn osingon perusteella.

Eriytettyyn tuloverojärjestelmään siirtymisen on edelleen keventänyt luonnollisen henkilön osinkoverotusta. Luonnollisen henkilön muulta yhtiöltä kuin pörssiyhtiöltä saamasta osingosta on pääomatuloa osakkeen matemaattiselle arvolle laskettua 15 prosentin vuotuista tuottoa vastaava määrä muun osan ollessa ansiotuloa.

Yhtiöveron hyvitysjärjestelmän myötä yhtiöverotukseen tuli lähtökohdaksi yhdenkertaisen verotuksen periaate. Peitellyn osingon verotuksessa kahdenkertainen verotus säilyi, mikä on verojärjestelmässämme poikkeuksellista. Nykyoloissa peitellyn osingon verotusta koskevien säännösten tehtäväksi on nähtävä kahdenkertaisen verotuksen turvaamisen sijasta ennen kaikkea täydennysveron ja osingon ansiotulo-osuudesta menevän veron välttämisen estäminen. Seuraamukset ovat kuitenkin kaavamaiset, eikä peitellyn

osingon säännösten soveltaminen erilaisissa tilanteissa aina johda kaikilta osin perusteltuun lopputulokseen. Yhtiön verotuksessa peittelystä osingosta aiheutuvat seuraamukset riippuvat ratkaisevasti siitä, johtaako peiteltyksi osingoksi lukeminen täydennysveron määräämiseen.

Verotusmenettelylain 29 § on soveltamisedellytystensä osalta toiminut melko hyvin. Pykälän 1 momentti, joka on olennaisilta osin säilynyt samansisältöisenä vuodesta 1943, ei kuitenkaan nykyistä soveltamisympäristöä ajatellen ole kuvaava. Säännöksessä painottuvat erilaiset palkanluonteiset suoritukset, jotka eivät enää ole peitellyn osingon verotuksen keskeistä aluetta. Heikkoutena on myös se, että säännöksestä ei suoraan ilmene, miten peitelty osinko otetaan huomioon osakkaan ja yhtiön verotuksessa. Nykyisen sanamuodon mukaan etuus otetaan huomioon kohtuullisen määräisenä, mitä on pidettävä harhaanjohtavana, koska peitellyn osingon seuraamusten määräämiseen ei varsinaisesti katsota sisältyvän kohtuusharkintaa.

Peitellyn osingon seuraamukset ovat kahdenkertaisesta verotuksesta johtuen poikkeuksellisen ankarat ja voidaan nähdä sanktion luonteisina. Sanktiona verotustapa on ongelmallinen muun ohessa sen takia, että se johtaa yhtä ankariin seuraamuksiin sekä tahattomissa että räikeissä tapauksissa. Ankaruus koetaan ongelmaksi varsinkin silloin, kun on kysymys tahattomasta virhehinnoitellusta olosuhteista, joissa oikean hinnan määräämiseen ei ole helposti saatavilla luotettavaa vertailukohdetta. Yleensä verotuksessa tyydytään veronkorotuksen uhkaan, jota törkeissä tapauksissa täydentää rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä. Tällöin myös toimenpiteen moitittavuus voidaan ottaa huomioon seuraamuksia harkittaessa. Peitellyn osingon verotus tapahtuu lisäksi usein jälkiverotuksena, jolloin verovelvollisen maksettavaksi tulevat vielä viivästysseuraamukset.

Syyskuun 1 päivänä 1997 voimaan tulleet osakeyhtiölain muutokset antavat aiheen tarkistaa verotusmenettelylain 29 §:n 2 momentin säännöksiä. Peitellyn osingonjaon verotus on koskenut muun ohessa osakkeiden lunastamista vapaalla omalla pääomalla osakepääomaa alentamatta. Menettelyä koskevat osakeyhtiölain säännökset on pääosin kumottu niiden tultua tarpeettomiksi omien osakkeiden hankkimisen sallivien säännösten johdosta. Yhtiön oikeutta hankkia omia osakkeitaan on laajennettu yhtiön voitonjakokel-

poisten varojen käytön joustavoittamiseksi. Hankinnan tulee tapahtua yhtiön voitonjakokelpoisilla varoilla. Julkinen osakeyhtiö ei pääsääntöisesti saa hankkia enempää kuin viisi prosenttia yhtiön osakepääomasta tai äänivallasta vastaavaa määrää osakkeita. Yksityisessä yhtiössä määrällistä rajaa ei ole.

Omien osakkeiden hankintaa koskeva päätöksenteko tapahtuu pitkälti samalla tavalla kuin osakepääomaa alennettaessa. Jos osakkaan suhteellinen asema ei muutu, hankkimisesta voidaan päättää yksinkertaisessa päätöksentekomenettelyssä enemmistöpäätöksin. Hankitut osakkeet on luovutettava kolmen vuoden kuluessa saannosta tai osakkeet tulee mitätöidä ja osakepääomaa alentaa. Luovutuksesta yhtiölle mahdollisesti syntyvä myyntivoitto kirjataan ylikurssirahastoon osaksi sidottua omaa pääomaa.

Osakeyhtiölakiin on lisäksi otettu uudet säännökset ylikurssirahastosta, johon tehtävät siirrot merkittävältä osin ovat korvanneet vararahastoon tehtävät siirrot. Vararahastoa koskevia säännöksiä on täydennetty siten, että rahastoa alennettaessa on noudatettava pitkälti samaa menettelyä kuin osakepääomaa alennettaessa. Samoja säännöksiä noudatettaisiin ylikurssirahaston alentamiseen.

Omien osakkeiden hankkiminen on peiteltyllyn osingonjaon säännöstä ajatellen rinnastettava osakepääomaa alentamatta tapahtuvaan varojen jakoon. Vararahaston ja ylikurssirahaston alentaminen on vastaavasti rinnastettavissa osakepääoman alentamiseen. Verotusmenettelylain 29 §:n 2 momentin soveltuvuudesta viimeksi mainittuihin varojen jakomuotoihin ei ole oikeuskäytäntöä.

3. Ehdotetut muutokset

3.1. Yleistä

Tuloverojärjestelmän viime vuosien rakenteellisten uudistusten jälkeenkin peiteltyllystä jaetun osingon erityisen verokohtelun säilyttäminen on tarpeen. Ansio- ja pääomatulojen verotuksen erot sekä luovutusvoittoverotuksen erityispiirteet voivat houkutella osingon ansiotuloverolta välttymiseksi tehtyihin järjestelyihin, joihin verotuksessa on voitava puuttua. Myös yhtiöveron hyvitysjärjestelmään sisältyvä täydennysveromahdollisuus voi johtaa varojen jakamiseen normaalin osingonjaon sijasta muodoissa täydennysverolta välttymiseksi.

3.2. Soveltamisala

Peiteltyllyn osingon jakamista virhehinnoitteluna koskevan verotusmenettelylain 29 §:n 1 momentin esikuvana on ollut tulo- ja omaisuusverolain (888/1943) 30 §. Säännös kuvaa lakia säädettäessä ajateltua soveltamisalaa eivätkä siihen sisältyvät esimerkkiluettelot ole enää ajanmukaisia. Säännös on vakiintuneesti tulkittu yleissäännökseksi, jonka piiriin kuuluvat mitä erilaisimmat toimenpiteet, joilla varallisuutta siirretään yhtiöltä osakkaalle. Säännöksen esimerkkiluettelot ehdotetaan korvattaviksi yleisemmällä määrittelyllä säännöksen soveltamisalaa kuitenkin laajentamatta. Peiteltyllyllä osingolla tarkoitettaisiin rahanarvoista etuutta, jonka yhtiö antaa osakkaansa hyväksi tämän osakkuusaseman perusteella tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta tai vastikkeetta.

Sanonnalla osakkuusaseman perusteella on tarkoitus korostaa sitä peiteltyllyn osingon verotuksen perustavaa ajatusta, että kysymys on osakkaan yhtiöstä juuri osakkaan ominaisuudessa saamasta etuudesta. Asialla olisi merkitystä varsinkin arvioitaessa erilaisten palkanluonteisten etuuksien luonnetta. Peiteltyllyn osingon verotuksen soveltamisalaa ei kuitenkaan ole tarkoitettu yleisesti supistettavaksi, vaan esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännön merkitys säilyisi. Edellytykset puuttua esimerkiksi edellä jaksossa 1.2. kuvattuihin taseyhtiökauppoihin ja ristiinmyynteihin eivät muuttuisi, vaan tällaisiin kauppoihin voitaisiin puuttua samoin edellytyksin kuin nykyisin ottaen huomioon myös verotusmenettelylain veron kiertämistä koskevan 28 §:n säännökset.

Peiteltyllyn osingon saajana virhehinnoittelutilanteissa voi nykyisin olla osakkaan lisäksi tämän puoliso, lapsi, vanhempi tai muu omainen. Säännöstä ehdotetaan tiivistettäväksi siten, että siinä mainittaisiin nykyisin lueteltujen omaisten sijasta yleisesti vain omainen.

Peiteltyllyn osingon verotuksen toista osaluuetta, omia osakkeita lunastamalla tai osakepääomaa alentamalla osingosta menevän veron välttämiseksi tapahtuvaa varojen jakamista koskevaa säännöstä muutettaisiin siten, että se soveltuisi myös osakeyhtiölain uusien säännösten mukaiseen omien osakkeiden hankkimiseen. Osakepääoman alentamiseen rinnastettaisiin lisäksi vararahaston ja osakeyhtiölain uusien säännösten mukaisen yli-

kurssirahaston alentaminen. Soveltamisedellytykset säilyisivät ennallaan samoin kuin seuraamukset. Omien osakkeiden hankkiminen on ilmeisesti tärkein nyt puheena olevista yhtiön varojen jakomuodoista. Tässä vaiheessa niiden verotusta ei ehdoteta rakenteellisesti uudistettavaksi. Kun kokemuksia uusien osakeyhtiölain säännösten vaikutuksista on saatu, voidaan arvioida, onko osakeyhtiölain mukaisten varojen jakomuotojen yhdenmukaisempaan verosääntelyyn tarvetta.

3.3. Peitellyn osingon veroseuraamukset

Peitellyn osingon jakamisesta aiheutuvista veroseuraamuksista ehdotetaan lausuttavaksi erikseen sekä yhtiön että osakkaan verotuksen osalta.

Jos etuus on saatu virhehinnoittelun muodossa, yhtiön verotuksessa meneteltäisiin niin kuin olisi käytetty käypää hintaa ja osakkaan verotuksessa käyvän ja käytetyn hinnan erotus katsottaisiin veronalaiseksi tuloksi. Peitellystä osingosta verotettaisiin aina osakasta, vaikka saajana olisi omainen. Nykyisin asiasta ei ole nimenomaisesti säädetty ja verotuskäytännössä on esiintynyt jonkin verran horjuvuutta.

Etuus arvostettaisiin käypään arvoon, jolla tarkoitettaisiin todennäköistä luovutushintaa. Nykyinen lain sanamuoto, jonka mukaan etuus otetaan huomioon verotuksessa kohtuullisen määräisenä, on harhaanjohtava, koska oikeuskäytännössä arvostamisperusteena on pidetty juuri käypää arvoa. Verotuskäytäntö on kuitenkin jossain määrin epäyhdensuuntainen.

Omia osakkeita hankkimalla, osakkeita lunastamalla tai osakepääomaa, vararahastoa tai ylikurssirahastoa alentamalla jaetut varat luettaisiin peitellyn osinkona osakkaan tuloksi siltä osin kuin varojen jakaminen on ilmeisesti tapahtunut osingosta menevän veron välttämiseksi.

Yhtiöveron hyvitysjärjestelmässä peitellyn osingon verokohtelua muutettaisiin siten, että peitelty osinko oikeuttaisi yhtiöveron hyvitykseen avoimesti jaetun osingon tavoin. Ehdotus merkitsee sitä, että peitellyn osingon verotuksessa luovutaan kahdenkertaisesta verotuksesta. Peitellyn osingon verotus kevenisi tämän johdosta olennaisesti.

Peitellyn osingon tulolajiin ei kuitenkaan ehdoteta muutoksia, vaan peitelty osinko olisi edelleenkin aina ansiotuloa luonnolliselle henkilölle ja kuolinpesälle, vaikka vastaavas-

sa tilanteessa avoimesti jaettu osinko olisi osaksi tai kokonaan pääomatuloa. Ratkaisua puoltavat monet näkökohdat.

Kun peitellyn osingon verotuksen piiriin kuuluvissa tilanteissa on monesti kysymys juuri ansiotulosta menevän veron välttämisestä, on peitelty osinko luontevaa katsoa ansiotuloksi. Peitelty osingonjako merkitsee usein samalla osakeyhtiölain vastaista varojen jakoa, jolle ei ole tarvetta suoda avoimeen osinkoon sovellettavaa verokohtelua, joka on Suomessa kansainvälisestikin vertaillen poikkeuksellisen edullinen. Myös verotuksen yksinkertaisuustavoitteet puoltavat peitellyn osingon verottamista ansiotulona ilman tulon jakamista pääomatulo-osuuteen ja ansiotulo-osuuteen.

Peitellyn osingon verotus eroaisi avoimesti jaetusta osingosta myös siten, että peiteltyyn osinkoon liittyvää hyvitystä ei luettaisiin osingonsaajana olevan luonnollisen henkilön tai kuolinpesän hyväksi verovuodelta ansiotuloista määrättyjen varojen määrää suurempana. Rajoituksen johdosta peitellyn osingon veroseuraamukset eivät matalillakaan tulotasoilla johtaisi veronsaajilta saatavaan palautukseen.

4. Esityksen vaikutukset

Verohallituksen vuoden 1996 elinkeinoverotusta koskevien tilastojen mukaan mainitun vuoden säännönmukaisessa verotuksessa elinkeinonharjoittajien saaman peitellyn osingon yhteismäärä oli 108 miljoonaa markkaa, saajien määrä runsaat 2 000 ja keskimääräinen peitellyn osingon määrä noin 50 000 markkaa. Verotarkastusten perusteella jälkiverotetuista peitellyn osingon määristä ei ole käytettävissä tilastotietoja. Erikseen on kuitenkin tilastoitu muuta kuin tarkastuksen kohteena olevaa yhtiötä koskevat maksuunpanot, joista enimmäns osan on arvioitu muodostuvan peittelystä osingosta. Vuonna 1996 tällaisia maksuunpanoja toimitettiin 179 miljoonan markan ilmoittamatta jätetyn tulon perusteella. Peitellyn osingon perusteella määrätystä verosta osa jää kuitenkin varsinkin jälkiverotustilanteissa kertymättä.

Esityksen vaikutusten arviointia vaikeuttavat lisäksi huomattavat vuosittaiset vaihtelut. Esimerkiksi vuonna 1995 peitellyn osingon määrä säännönmukaisessa verotuksessa oli 253,6 miljoonaa markkaa ja samana vuonna toimitettiin yllä mainitun mukaisia maksuun-

panoja 336,3 miljoonan markan tulon perusteella.

Jos peitellyn osingon määrä on 200—400 miljoonaa markkaa, verotulot alenisivat 40—80 miljoonalla markalla vuonna 1999. Koska arviolta puolet peitelystä osingosta verotetaan jälkiverotuksin, verotulot alenisivat lisäksi asteittain vuodesta 2000 vuoteen 2004, jolloin yhteisvaikutus olisi arvion mukaan 80—150 miljoonaa markkaa.

5. Asian valmistelu

Esitys perustuu valtiovarainministeriön

asettaman työryhmän ehdotuksiin (Peitellyn osingon verotuksen uudistamistyöryhmän muistio, Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 1997:11). Muistiosta hankittiin lausunto 13 viranomaiselta ja järjestöltä. Lausunnoista on laadittu yhteenveto (valtiovarainministeriön vero-osasto 1997).

6. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 1999 talousarvioesitykseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki verotusmenettelystä

29 §. *Peitely osinko*. Pykälän nykyinen otsikko, peitely osingonjako, muutettaisiin muotoon peitely osinko.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin hinnoittelupoikkeaman muodossa jaettu peitely osinko. Peitellyn osinkona pidettäisiin yhtiöstä osakkuuden perusteella tavanomaisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta saatua etuutta.

Peitellyn osingon verottaminen ei edelleenkään edellyttäisi, että toimenpiteeseen olisi ryhdytty siinä tarkoituksessa, että yhtiön varoja siirretään osakkaalle, vaan säännöksen soveltaminen voisi tulla kysymykseen myös esimerkiksi tahattomissa hinnoitteluvirheissä osapuolten tarkoituksesta riippumatta.

Määritelmä on tarkoitettu kattamaan periaatteessa kaikki eri muodot, joilla yhtiöltä voidaan siirtää varallisuutta osakkaalle ylitai alihintaan tai vastikkeetta ja jotka nykyisinkin kuuluvat peitellyn osingon verotuksen piiriin. Peitelyä osinkoa eivät siten olisi ainoastaan osakkaan ja yhtiön välisen virheellisesti hinnoiteltujen oikeustointen perusteella saadut etuudet, vaan myös vailla sopimukseen perustuvaa oikeutta yhtiöstä otetut etuudet kuten nykyisinkin.

Säännöksen soveltaminen edellyttäisi nykyiseen tapaan olennaista poikkeamista käyvästä hinnasta. Vaatimus vaikuttaisi ennen kaikkea tilanteissa, joissa käypää arvoa ei yksiselitteisesti ole määritettävissä vaan jois-

sa voidaan esittää ainoastaan erilaisia hinta-arvioita. Vain vähäinen ero osapuolten käyttämän arvon ja verotuksen toimittajan käyväksi katsoman arvon välillä ei oikeuttaisi verotuksen toimittajaa ottamaan verotuksen perusteeksi käyväksi katsomaansa arvoa, vaan eron tulisi olla olennainen. Olennaisuusvaatimusta olisi tulkittava sen verovelvollisten oikeusturvaa edistävän tarkoituksen pohjalta ottaen huomioon muun ohessa se, onko arvon määrittämiseen käytettävissä luotettavaa vertailuhintaa. Jos hinnoittelupoikkeama on riidaton ja ilmeinen, esimerkiksi silloin kun kysymys on yhtiön ja osakkaan välisestä pörssi-arvopapereita koskevasta kaupasta, tulee säännöstä voida soveltaa vaikka käytetyn hinnan ja markkinahinnan ero olisi-kin suhteellisesti pieni, edellyttäen että toimenpiteestä syntyy osakkaalle selvä rahanarvoinen etuus.

Osakkaan tulona verotettavan peitellyn osingon saajana voisi ehdotuksen mukaan olla nykyiseen tapaan osakkaan lisäksi tämän omainen. Säännökseen nykyisinkin sisältyvä ilmaus osakkaan hyväksi osoittaa, että myös kolmannen kautta osakastaholle tullut etuus voi olla peitelyä osinkoa. Oikeuskäytännössä peitelyä osinkoa on katsottu voivan syntyä muun muassa silloin, kun osakeyhtiön varoja siirryy sellaiselle henkilöyhtiölle, jossa osakeyhtiön osakas on hallitsevassa asemassa, samoin kuin silloin kun varoja siirretään osakeyhtiöltä samojen omistajien toiselle osakeyhtiölle. Ehdotuksella ei ole tarkoitettu muuttaa nykyistä oikeustilaa.

Peitelyä osinkoa olisi osakkuusaseman pe-

rusteella saatu etuus. Tämä on nykyisinkin periaatteellinen lähtökohta, joka ei kuitenkaan suoraan ilmene laista. Vaatimus edun perustumisesta osakkuusasemaan rajoittaisi säännöksen soveltamista varsinkin suhteessa osakkaan yhtiöstä saamiin palkanluonteisiin suorituksiin. Verotuskäytännössä ylipalkka on saatettu katsoa peiteltyksi osingoksi silloinkin, kun palkan nostaminen ei ole taloudellisesti kannattava vaihtoehto osingonjaolle. Tällaisessa tilanteessa ei ole perustetta tulkita selvästi normaalin palkkatason ylittävääkin palkkaa osakkaana saaduksi eikä soveltaa peitellyn osingon verotusta. Peitellystä osingosta olisi kuitenkin kysymys esimerkiksi silloin, kun palkanmaksu on perusteeton, esimerkiksi silloin kun osakkaalle tai tämän perheenjäsenelle on maksettu palkkaa ilman työntekoa yhtiössä tai kun osakkaan alaikäiselle lapselle maksettu palkka on ilmeisessä epäsuhteessa tehdyn työn arvoon.

Rajanvetoon palkkaverotuksen ja osinkoverotuksen välillä joudutaan myös harkittaessa osakastyöntekijän muuna kuin rahana saamien etuuksien verokohtelua. Palkkakirjanpidossa palkkana käsitelty luontoisedun luonteiset suoritukset on vakiintuneesti katsottu palkaksi. Epätavalliset etuudet on saatettu katsoa peiteltyksi osingoksi kirjaustavasta riippumatta. Verotuskäytäntö näyttää viime vuosina muuttuneen ankarampaan suuntaan siten, että suorituksen puuttuessa palkkakirjanpidosta se katsotaan aina peiteltyksi osingoksi. Uusia säännöksiä sovellettaessa tulisi lähteä siitä, että palkkakirjanpidossa palkkana käsitelty tavanomaiset luontoisedut verotettaisiin palkkana. Myöskään osakkaan saamia tuloverolain 69 §:n mukaisia tavanomaisia verovapaita henkilökuntaetuja ei tulisi verottaa peiteltynä osinkona. Sen sijaan epätavanomaisia etuja arvioitaessa voitaisiin joutua noudattamaan tapauskohtaista harkintaa.

Sanonta osakkuusaseman perusteella ei sulkisi pois entisen osakkaan saaman etuuden verottamista peiteltynä osinkona silloin, kun osakkuuden päätyttyä saatu etuus on poikkeuksellisesti katsottava saadun aikaisemman osakkuuden perusteella. Tältä osin muutosta nykytilaan ei tapahtuisi.

Peiteltyksi osingoksi voitaisiin katsoa vain varsinaisen osakkuuden perusteella saatu etuus. Sellaisten joiltakin ominaisuuksiltaan osaketta muistuttavien sijoitusinstrumenttien, kuin pääomallainan tai vaihtovelkakirjalainan tai optiolainan antaja tai optio-oikeuden hal-

tija ei tässä ominaisuudessaan olisi yhtiön osakas. Vuoden 1997 syyskuun alusta voimaan tulleissa osakeyhtiölain 3 luvun uusissa säännöksissä tarkoitetun etuosakkeen omistaja sitä vastoin olisi.

Pykälän 2 momentissa peiteltyksi osingoksi määriteltäisiin nykyisessä 2 momentissa tarkoitetun omia osakkeita lunastamalla ja osakepääomaa alentamalla osingosta menevän veron välttämiseksi jaettujen varojen lisäksi omia osakkeita hankkimalla sekä vararahastoa ja ylikurssirahastoa alentamalla vastaavassa tarkoituksessa jaetut varat. Momenttia muutettaisiin lisäksi siten, että veron välttämistarkoituksen ilmeisyyttä koskeva vaatimus siirrettäisiin 4 momenttiin, jossa myös säädettäisiin peiteltyksi osingoksi katsottavasta määrästä. Momentissa mainittaisiin omien osakkeiden hankkimista koskevien säännösten voimaantulosta huolimatta erikseen osakkeiden lunastaminen, kuten nykyisinkin. Osakeyhtiölakiin sisältyy edelleen säännöksiä osakepääomaa alentamatta tapahtuvasta osakkeiden lunastamisesta, eikä momentin soveltaminen niihin olisi poissuljettua.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin 1 momentissa tarkoitetun hinnoittelupoikkeamana annetun peitellyn osingon veroseuraamuksista. Ehdotuksen mukaan yhtiön verotuksessa meneteltäisiin niin kuin olisi käytetty käypää hintaa ja osakkaan veronalaiseksi tuloksi katsottaisiin käyvän hinnan ja käytetyn hinnan erotus. Peitellyn osingon verotus edellyttäisi nykyiseen tapaan, että peitellyn osingon olemassaolo on ilmeistä, mikä asettaa verotuksen toimittajalle ensisijaisen näyttövelvollisuuden.

Oikaisutoimenpiteiden lähempi sisältö riippuisi olosuhteista. Ylihyvitystilanteessa yhtiön tulosta aiheetta vähennetyt erät, niihin luettuna tehdyt poistot, palautettaisiin yhtiön veronalaiseen tuloon. Jos toimenpiteellä ei ole ollut tulosvaikutusta, voidaan joutua oikaisemaan hankintamenoa, esimerkiksi jos yhtiö on ostanut ylihintaan arvopapereita. Aliveloituksena jaetun peitellyn osingon johdosta yhtiön tuloon lisättäisiin osakkaalta kantamatta jätetty määrä. Jos tuloutus olisi normaalisti tapahtunut menojäännöstä vähentäen, oikaistaisiin menojäännöstä. Osakkaan verotuksessa lähtökohtana olisi käytetyn ja käyvän hinnan erotuksen lisääminen osakkaan tuloon, jolle se olisi jo muutoin tullut hänen tulonaan verotetuksi. Luonnollisen henkilön ja kuolinpesän verotuksessa voisi

tulla kysymykseen tulolajin muuttuminen pääomatulosta ansiotuloksi. Palkkatulon muuttuminen peiteltyksi osingoksi voisi puolestaan vaikuttaa muun muassa tulonhankkimisvähennyksen ja kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen määrään. Alihintaisen luovutuksen perusteella osakkaan tuloksi luettu peitelty osinko katsottaisiin osakkaan myöhemmässä myyntivoittoverotuksessa osaksi hankintamenoa.

Ehdotuksella on tarkoitus selkeyttää käytäntöä oikaisutoimenpiteiden sisällön suhteen. Etuuden arvostamisessa lähtökohdaksi tulisi sekä yhtiön että osakkaan verotuksessa käypä arvo eli todennäköinen luovutushinta. Verotuskäytännössä etuuden arvostamisessa on esiintynyt epäyhtenäisyyttä muun ohessa sen suhteen, miten yhtiön tekemät poistot otetaan huomioon verotettaessa sellaista osakasta, jolle on syntynyt peiteltyä osinkoa yhtiön liikeomaisuuden vastikkeettomasta yksityiskäytöstä.

Ylihyvitystilanteessa todennäköisenä luovutushintana olisi yhtiön osakkaalta ylihintaan hankkiman hyödykkeen tavanomainen hintataso markkinoilla. Aliveloitustilanteessa hyväksyttävänä voitaisiin pitää myös sitä hintaa, jonka yhtiö olisi normaalissa liiketoiminnassa tapahtuneessa luovutuksessa muulta kuin osakkaaltaan veloittanut.

Verotus- tai oikeuskäytännössä osakkaan yksityiskäytössä olleen, yhtiön omistaman hyödykkeen käypää hankintahintaa sellaisenaan ei ole katsottu osakkaan saamaksi peiteltyksi osingoksi. Myös ehdotettua säännöstä sovellettaessa tulisi sen sijaan soveltaa yksityiskäyttötilanteissa käypää vuokra-arvoa. Jos hyödyke on verovuoden ajan ollut yksinomaan osakkaan käytössä tai tämän käyttöön varattuna, yhtiön tuloon tulisi lisätä käyvän hintatason mukainen perimättä jätetty vuokra asianomaiselta vuodelta ja sama määrä lukea osakkaan veronalaiseksi tuloksi. Jos hyödyke on ollut myös yhtiön käytössä, peiteltyksi osingoksi voidaan katsoa osakkaan käyttöä vastaava suhteellinen osuus kokonaiskäytöstä. Jos esimerkiksi vapaa-ajankiinteistö on verovuonna todistettavasti ollut yhtiön käytössä kahden viikon ajan, osakkaan käytössä neljän viikon ajan ja muun osan käyttämättömänä, osakkaan käytön osuudeksi voidaan katsoa 2/3 käyvästä vuosivuokrasta.

Verotuskäytännössä peitellyn osingon arvo pyritään usein määrittämään yhtiölle aiheutuneiden kulujen kautta. Kuluihin perustuva arvo ei kuitenkaan vastaa käypää arvoa esi-

merkiksi silloin, kun osakas ottaa yhtiön valmistaman tai tukkumarkkinoilta hankkiman vaihto-omaisuushyödykkeen omaan käyttöön. Oikea vertailukohta tässä tilanteessa olisi yhtiön hankintamenon sijasta se hinta, jonka yhtiö olisi hyödykkeestä normaalin liiketoiminnan yhteydessä tapahtuneesta luovutuksesta veloittanut tai jolla osakas voisi ottaa kyseisen tuotteen vähittäismarkkinoilta. Kuluihin perustuva arvo vastaa käypää arvoa luotettavimmin silloin, kun osakas on vienyt yhtiön kirjanpitoon yksityistaloutensa kuluja, jotka ovat aiheutuneet hyödykkeen hankkimisesta kuluttajamarkkinoilta.

Lähtökohdana tulisi kaikissa tilanteissa olla periaatteessa käypä arvo, mutta vertailuhinnan puuttuessa saatetaan käytännössä joutua turvautumaan yhtiölle aiheutuneisiin kustannuksiin perustuvaan laskelmaan. Tällöinkin laskelmassa tulisi tähdätä käypään arvoon. Esimerkiksi jos osakkaan pääasiallisessa käytössä olleesta taloudelliselta käyttöajaltaan pitkäikäisestä käyttöomaisuushyödykkeestä aiheutuneina kuluina otetaan kululaskelmassa huomioon yhtiön tekemä selvästi etupainotteinen poisto sellaisenaan, saatetaan päätyä hintaan, joka olennaisesti ylittää vastaavanlaisia hyödykkeitä vuokralle tarjoavien elinkeinonharjoittajien käyttämän arvon. Korkein hallinto-oikeus on eräissä ratkaisussaan ottanut veneen yksityiskäytöstä osakkeille syntyneen peitellyn osingon arvostamisessa lähtökohdaksi laskennalliset rahoituskustannukset ja todelliset käyttökustannukset sekä jättänyt huomiotta veneen hankintamenosta yhtiön verotuksessa tehdyn 30 prosentin suuruisen poiston. Kuluihin perustuva laskelma voi toisaalta johtaa olennaisesti käypää alempaan arvoon, esimerkiksi jos edellä kuvatussa esimerkkitapauksessa yhtiö ei olisi tehnyt lainkaan poistoa. Kustannuksiin perustuvassa laskelmassa tulee ottaa huomioon paitsi välittömät kustannukset, myös yleiset hallinto- ja muut vastaavat kustannukset sekä normaali voittolisä.

Säännöksessä ei ole tarkoitettu tyhjentävästi säännellä oikaisutoimenpiteiden sisältöä. Jos esimerkiksi osakkaan yksityiskäyttöön tarkoitettua hyödykkeestä on aiheutunut yhtiölle enemmän kuluja, kuin mitä ehdotetun 3 momentin 1 kohdan nojalla on voitu palauttaa yhtiön tuloon, voidaan yhtiön tulosta rasittavat kulut säännöksen estämättä muiltakin osin lisätä yhtiön tuloon elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 7 §:n nojalla, jos kysymyksessä

ei ole yhtiön tulon hankkimisesta johtunut meno. Näissä tapauksissa yhtiön tuloon tehtävä lisäys ja peiteltyä osinkona osakkaalla verotettava määrä voisivat siten poiketa toisistaan. Yhtiön tuloveron vähimmäismäärää yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 6 §:n mukaan laskettaessa käytettäisiin perusteena tällöin osakkaan tulona verotetun peitelty osingon määrää.

Peitelty osingon verotuksen soveltaminen voi johtaa myös muiden verovelvollisten verotuksen oikaisuun esimerkiksi silloin, kun etuuden välittömänä saajana on etua jakaneen yhtiön osakkaan sijasta yhtymä, jossa osakas on osakkaana, ja etuus on ilmoitettu yhtymän saamana tulona.

Käypää hintaa koskevalla vaatimuksella ei ole tarkoitus muuttaa nykyistä keskinäisiin yhtiöihin, kuten sähköyhtiöihin, sovellettavaa käytäntöä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin 2 momentissa tarkoitetun peitelty osingon seuraamuksista. Jaetut varat katsottaisiin nykyiseen tapaan osakkaan veronalaiseksi tuloksi siltä osin kuin varojen jakaminen säännöksessä tarkoitetussa muodossa on ilmeisesti tapahtunut osingosta menevän veron välttämiseksi. Ratkaisevaa olisi nykyiseen tapaan se, onko toimenpiteeseen ilmeisesti ryhdytty osingosta menevän veron välttämiseksi. Peitelty osingon olemassaolo olisi arvioitava tapauskohtaisesti ottaen huomioon aikaisemman oikeuskäytännön vakiintuneet arviointikriteerit. Tällaisia seikkoja ovat muun ohessa yhtiön osingonjakopolitiikka ennen lunastusta, lunastuksen kohdistuminen tasaisesti kaikkiin osakkaisiin, pääosakkaan vaikutusvallan säilyminen lunastuksesta huolimatta ja jakokelpoisten vapaiden omien pääomien määrä lunastushetkellä.

Ehdotetussa 4 momentissa tarkoitettu veron välttämistarkoitus voisi liittyä yhtä hyvin osakkaan kuin yhtiönkin verotukseen, kuten nykyisinkin. Osakas voi välttyä osingon ansiotulosta menevältä verolta ja yhtiö täydensyverolta.

Pykälän 5 momentissa osakeyhtiöön ja sen osakkaaseen rinnastettaisiin muu yhteisö sekä sen osakas tai jäsen 1 momentissa tarkoitettua peiteltyä osinkoa koskevia säännöksiä sovellettaessa. Voimassa olevakin 29 § soveltuu sanamuotonsa mukaan myös muulta yhteisöltä kuin osakeyhtiöltä saatuu tuloon. Oikeuskäytännössä peitelty osingonjaon säännösten on katsottu soveltuvan ainakin osuuskuntaan ja sen jäseneen. Tuloverotuk-

sen yhteisöäsite määritellään tuloverolain 3 §:ssä. Muita yhteisöjä ovat muun ohessa osuuskunta ja taloudellinen yhdistys. Peitelty osingon verotus soveltuisi myös ulkomaisten yhteisöjen jakamiin etuuksiin.

Pykälän 6 momenttiin sisältyisi viittaus säännökset tuloverolakiin ja yhtiöveron hyvityksestä annettuun lakiin, joissa säädetään peitelty osingon tulolajista ja peitelty osingon kohtelusta yhtiöveron hyvitysjärjestelmässä.

1.2. Tuloverolaki

16 §. *Elinkeinoyhtymän ja sen osakkaan verotus.* Pykälän 3 momenttia, jonka mukaan elinkeinoyhtymän tuloa laskettaessa ei oteta huomioon yhtiön saamia osinkoja ja muita yhtiöveron hyvitykseen oikeuttavia tuloja, sovellettaisiin myös peiteltyyn osinkoon. Säännöksen perusteella hyvitys, jota ei voida ottaa huomioon yhtymän verotuksessa, koska yhtymä ei ole erillinen verovelvollinen, kanavoidaan yhdessä sitä vastaavan osingon kanssa yhtymän osakkaille. Peitelty osinko ja siihen liittyvää hyvitystä verotettaisiin näin ollen suoraan yhtymän osakkaan tulona.

Peiteltyä osinkoa ei kuitenkaan jaettaisi osakkaille momentin toisessa virkkeessä ilmaistun pääsäännön mukaisesti niiden osuuskien mukaan, jotka heillä on yhtymän tuloon, vaan niiden osuuskien mukaan, jotka heillä on katsottava olleen peiteltyyn osinkoon. Jos esimerkiksi yksi henkilöyhtiön osakas on käyttänyt henkilöyhtiön omistaman osakeyhtiön varallisuutta veloituksesta yksityiskäyttöön, tästä aiheutuva peitelty osinko ja siihen liittyvä hyvitys verotettaisiin kokonaan tämän osakkaan tulona.

1.3. Laki yhtiöveron hyvityksestä

1 §. Pykälän 4 momentissa osingonsaajaan rinnastetaan pykälän 2 momentissa tarkoitettujen suoritusten saajat. Momenttia tarkistettiin siten, että se koskisi myös 2 momentissa tarkoitetun koron saajaa. Pykälän 3 ja 4 momenttia muutettiin kuluvan vuoden alusta voimaan tulleella lailla 1386/1997, jolloin 4 momentin ensimmäisestä virkkeestä oli jäänyt erehdyksessä pois sana korko. Koska lakia ei tältä osin ollut tarkoitus muuttaa, puuttuva sana ehdotetaan lisättäväksi säännökseen.

4 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi

3 momentti, jossa peitelty osinko rinnastettaisiin 4 §:ää sovellettaessa avoimesti jaettuun osinkoon. Osakkaalla, jonka tulona peitelty osinko verotetaan, olisi siten 4 §:n 1 momentin nojalla oikeus yhtiöveron hyvitykseen, joka katsottaisiin 4 §:n 2 momentin nojalla osingon lisäksi saajan veronalaiseksi tuloksi ja luettaisiin 5 §:n 1 momentin mukaisesti tämän hyväksi ennakonpidätyksen luonteisena suorituksena. Yhteisön ollessa osingonsaajana hyvitystä ei kuitenkaan 5 §:n 2 momentin nojalla luettaisi saajan hyväksi yhteisölle verovuodelta määrättyjen tuloverojen määrää suurempana. Peiteltyyn osinkoon ei 5 §:ään ehdotettavien muutosten nojalla kuitenkaan sovellettaisi käyttämättömiä hyvityksiä koskevia säännöksiä.

5 §. Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan peiteltyyn osinkoon perustuvaan hyvitykseen ei sovellettaisi käyttämättömiä hyvityksiä koskevaa 3 momenttia. Peiteltyyn osinkoon perustuvaa hyväksi luke-matta jäänyttä hyvitystä ei siten voitaisi vähentää myöhemmiltä verovuosilta määrätystä tuloverosta.

Ilman lisäsääntelyä peiteltyyn osinkoon pe-

rustuva hyvitys voisi kuitenkin tosiasiassa johtaa käyttämättömän hyvityksen vähentämiseen silloin, kun verovelvollisella on peitelty osingon perusteella saadun hyvityksen ohella myös muun tulon perusteella saatua hyvitystä. Tämän estämiseksi momentissa säädettäisiin lisäksi, että hyvityksiä 1 momentin mukaisesti osingonsaajan hyväksi luettaessa luetaan ensin hyväksi muuhun tuloon perustuva hyvitys.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Lakeja on tarkoitus soveltaa ensimmäisen kerran vuodelta 1999 toimitettavassa verotuksessa. Yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 1 §:n 4 momenttia sovellettaisiin kuitenkin jo vuodelta 1998 toimitettavassa verotuksessa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

verotusmenettelystä annetun lain 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan verotusmenettelystä 18 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain (1558/1995) 29 § seuraavasti:

29 §

Peitelty osinko

Peiteltyllä osingolla tarkoitetaan rahanarvoista etuutta, jonka osakeyhtiö antaa osakkaansa tai tämän omaisen hyväksi osakkuus- aseman perusteella tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta tai vastikkeetta.

Peiteltyllä osingolla tarkoitetaan myös omia osakkeita hankkimalla tai lunastamalla taikka osakepääomaa, vararahastoa tai yli-

kurssirahastoa alentamalla osingosta menevän veron välttämiseksi jaettuja varoja.

Jos on ilmeistä, että yhtiö on jakanut 1 momentissa tarkoitettua peiteltyä osinkoa, on yhtiön verotuksessa meneteltävä niin kuin olisi käytetty käypää hintaa ja osakkaan veronalaiseksi tuloksi katsottava käyvän hinnan ja käytetyn hinnan erotus.

Jos varojen jakaminen 2 momentissa tarkoitettussa muodossa on ilmeisesti tapahtunut osingosta menevän veron välttämiseksi, on jaetut varat tältä osin katsottava osakkaan veronalaiseksi tuloksi.

Mitä 1 momentissa säädetään osakeyhtiöstä ja sen osakkaasta, sovelletaan vastaavasti muuhun yhteisöön sekä sen osakkaaseen tai jäseneseen.

Peitellyn osingon tulolajista säädetään tuloverolaissa ja osakkaan oikeudesta yhtiöveron hyvitykseen sekä peitellyn osingon vai-
kutuksesta yhtiön tuloveron vähimmäismää-

rään yhtiöveron hyvityksestä annetussa laissa (1232/1988).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 . Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 1999 toimitettavassa verotuksessa.

2.

Laki

tuloverolain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun tuloverolain (1535/1992) 16 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1383/1997 seuraavasti:

16 §

Elinkeinoyhtymän ja sen osakkaan verotus

Elinkeinoyhtymän tuloa laskettaessa ei oteta huomioon yhtymän kotimaasta saamaa sellaista osinkoa, peiteltyä osinkoa, 31 §:n 5 momentissa tarkoitettua sijaisosinkoa, korkoa tai voitto-osuutta, joihin liittyy oikeus yhtiöveron hyvitykseen, eikä näihin liittyvää yhtiöveron hyvitystä. Edellä tarkoitettu osin-

ko, sijaisosinko, korko, voitto-osuus ja yhtiöveron hyvitys jaetaan verotettavaksi osakaiden tulona niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on yhtymän tuloon sekä peitelty osinko ja siihen liittyvä hyvitys niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on peiteltyyn osinkoon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 . Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 1999 toimitettavassa verotuksessa.

3.

Laki

yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhtiöveron hyvityksestä 29 päivänä joulukuuta 1988 annetun lain (1232/1988) 1 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1386/1997, ja
lisätään 4 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1391/1995, uusi 3 momentti sekä 5 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 932/1993 ja 1573/1995, uusi 4 momentti seuraavasti:

1 §

Tämän lain säännöksiä osingonsaajasta sovelletaan myös niihin, jotka saavat tuloverolain (1535/1992) 31 §:n 5 momentissa tarkoitettua sijaisosinkoa taikka tämän pykälän

2 momentissa tarkoitettua korkoa, voitto-osuutta tai palautusta, sekä sellaiseen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa asuvaan yhteisöön, jonka Suomessa olevaan kiinteään toimipaikkaan osinkoa tuottavat osakkeet tosiasiaissa liittyvät. Säännöksiä so-

velletaan myös tuloverolaissa tarkoitetun yhtymän osakkaaseen, jonka veronalaiseksi tuloksi yhtymän saama osinko, tuloverolain 31 §:n 5 momentissa tarkoitettu sijaisosinko ja 2 momentissa tarkoitettu korko, voitto-osuus tai palautus tuloverotuksessa katsotaan.

4 §

Verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 29 §:ssä tarkoitettuun peiteltyyn osinkoon sovelletaan, mitä tässä pykälässä ja 5 §:ssä säädetään. Peiteltyyn osinkoon liittyvää hyvitystä ei kuitenkaan lueta osingonsaajana olevan luonnollisen henkilön tai kuolinpesän hyväksi verovuodelta ansiotuloista määrättyjen verojen määrää suurempana.

5 §

Mitä 3 momentissa säädetään, ei sovelleta peiteltyyn osinkoon perustuvaan hyvitykseen. Jos verovelvollisella on verovuonna oikeus hyvitykseen myös muun tulon kuin peitellyn osingon perusteella, luetaan osingonsaajan hyväksi 1 momenttia sovellettaessa ensin muun tulon perusteella saatu hyvitys.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 . Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 1999 toimitettavassa verotuksessa. Lain 1 §:n 4 momenttia sovelletaan kuitenkin jo vuodelta 1998 toimitettavassa verotuksessa.

Helsingissä 3 päivänä huhtikuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Valtiovarainministeri *Sauli Niinistö*

1.

Laki**verotusmenettelystä annetun lain 29 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotusmenettelystä 18 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain (1558/1995) 29 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

29 §

29 §

Peitelty osingonjako

Peitelty osinko

Jos on ilmeistä, että osakeyhtiö tai muu yhteisö on suorittanut osakkaansa taikka tämän puolison, lapsen, vanhemman tai muun omaisen hyväksi palkan, lahjapalkkion, osapalkan, asuntoedun, edustus- tai matkakustannuksen, vakuutusmaksun taikka muun sellaisen hyvityksen nimellä enemmän kuin on pidettävä kohtuullisena taikka että yhteisö on hintana, vuokrana, korkona, provisiona tai muuna kustannuksena edellä mainituille henkilöille maksanut olennaisesti enemmän tai heiltä kantanut vähemmän kuin mikä on tavallista, otetaan se verotuksessa huomioon kohtuullisen määräisenä.

Jos osakeyhtiö lunastamalla omia osakkeitaan tai alentamalla osakepääomaansa on jakanut varoja osakkailleen ja jos on ilmeistä, että varojen jakaminen on tapahtunut osingosta menevän veron välttämiseksi, on jaetut varat tältä osin katsottava osakkaan veronalaiseksi tuloksi.

Peiteltyllä osingolla tarkoitetaan rahanarvoista etuutta, jonka osakeyhtiö antaa osakkaansa tai tämän omaisen hyväksi osakuusaseman perusteella tavallisesta olennaisesti poikkeavan hinnoittelun johdosta tai vastikkeetta.

Peiteltyllä osingolla tarkoitetaan myös omia osakkeita hankkimalla tai lunastamalla taikka osakepääomaa, vararahastoa tai ylikurssirahastoa alentamalla osingosta menevän veron välttämiseksi jaettuja varoja.

Jos on ilmeistä, että yhtiö on jakanut 1 momentissa tarkoitettua peiteltyä osinkoa, on yhtiön verotuksessa meneteltävä niin kuin olisi käytetty käypää hintaa ja osakkaan veronalaiseksi tuloksi katsottava käyvän hinnan ja käytetyn hinnan erotus.

Jos varojen jakaminen 2 momentissa tarkoitettussa muodossa on ilmeisesti tapahtunut osingosta menevän veron välttämiseksi, on jaetut varat tältä osin katsottava osakkaan veronalaiseksi tuloksi.

Mitä 1 momentissa säädetään osakeyhtiöstä ja sen osakkaasta, sovelletaan vastaavasti muuhun yhteisöön sekä sen osakkaaseen tai jäseneen.

Peitellyn osingon tulolajista säädetään tuloverolaissa ja osakkaan oikeudesta yhtiöveron hyvitykseen sekä peitellyn osingon vai-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

kutuksesta yhtiön tuloveron vähimmäismäärään yhtiöveron hyvityksestä annetussa laissa (1232/1988).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 . Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 1999 toimitettavassa verotuksessa.

2.

Laki**tuloverolain 16 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun tuloverolain (1535/1992) 16 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1383/1997 seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

16 §

Elinkeinoyhtymän ja sen osakkaan verotus

Elinkeinoyhtymän tuloa laskettaessa ei oteta huomioon yhtymän kotimaasta saamaa sellaista osinkoa, 31 §:n 5 momentissa tarkoitettua sijaisosinkoa, korkoa tai voitto-osuutta, johon liittyy oikeus yhtiöveron hyvitykseen, eikä siihen liittyvää yhtiöveron hyvitystä. Edellä tarkoitettu osinko, sijaisosinko, korko, voitto-osuus ja yhtiöveron hyvitys jaetaan verotettavaksi osakkaiden tulona niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on yhtymän tulona.

Elinkeinoyhtymän tuloa laskettaessa ei oteta huomioon yhtymän kotimaasta saamaa sellaista osinkoa, *peiteltyä osinkoa*, 31 §:n 5 momentissa tarkoitettua sijaisosinkoa, korkoa tai voitto-osuutta, joihin liittyy oikeus yhtiöveron hyvitykseen, eikä näihin liittyvää yhtiöveron hyvitystä. Edellä tarkoitettu osinko, sijaisosinko, korko, voitto-osuus ja yhtiöveron hyvitys jaetaan verotettavaksi osakkaiden tulona niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on yhtymän *tuloon sekä peitelty osinko ja siihen liittyvä hyvitys* niiden osuuksien mukaan, jotka heillä on *peiteltyyn osinkoon*.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 . Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 1999 toimitettavassa verotuksessa.

3.

Laki

yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yhtiöveron hyvityksestä 29 päivänä joulukuuta 1988 annetun lain (1232/1988) 1 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1386/1997, ja
lisätään 4 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1391/1995, uusi 3 momentti sekä
 5 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 932/1993 ja 1573/1995, uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Tämän lain säännöksiä osingonsaajasta sovelletaan myös niihin, jotka saavat tuloverolain 31 §:n 5 momentissa tarkoitettua sijaisosinkoa, 2 momentissa tarkoitettua voitto-osuutta tai palautusta, sekä sellaiseen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa asuvaan yhteisöön, jonka Suomessa olevaan kiinteään toimipaikkaan osinkoa tuottavat osakkeet tosiasiallisesti liittyvät. Säännöksiä sovelletaan myös tuloverolaissa tarkoitetun yhtymän osakkaaseen, jonka veronalaiseksi tuloksi yhtymän saama osinko, tuloverolain 31 §:n 5 momentissa tarkoitettu sijaisosinko ja 2 momentissa tarkoitettu korko, voitto-osuus tai palautus tuloverotuksessa katsotaan.

Tämän lain säännöksiä osingonsaajasta sovelletaan myös niihin, jotka saavat tuloverolain (1535/1992) 31 §:n 5 momentissa tarkoitettua sijaisosinkoa *taikka tämän pykälän* 2 momentissa tarkoitettua *korkoa*, voitto-osuutta tai palautusta, sekä sellaiseen Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa asuvaan yhteisöön, jonka Suomessa olevaan kiinteään toimipaikkaan osinkoa tuottavat osakkeet tosiasiallisesti liittyvät. Säännöksiä sovelletaan myös tuloverolaissa tarkoitetun yhtymän osakkaaseen, jonka veronalaiseksi tuloksi yhtymän saama osinko, tuloverolain 31 §:n 5 momentissa tarkoitettu sijaisosinko ja 2 momentissa tarkoitettu korko, voitto-osuus tai palautus tuloverotuksessa katsotaan.

4 §

Verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 29 §:ssä tarkoitettuun peiteltyyn osinkoon sovelletaan, mitä tässä pykälässä ja 5 §:ssä säädetään. Peiteltyyn osinkoon liittyvää hyvitystä ei kuitenkaan lueta osingonsaajana olevan luonnollisen henkilön tai kuolinpesän hyväksi verovuodelta ansiotuloista määrättyjen verojen määrää suurempana.

5 §

Mitä 3 momentissa säädetään, ei sovelleta peiteltyyn osinkoon perustuvaan hyvitykseen. Jos verovelvollisella on verovuonna oikeus hyvitykseen myös muun tulon kuin peiteltyyn osingon perusteella, luetaan osingonsaajan hyväksi 1 momenttia sovellettaes-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

sa ensin muun tulon perusteella saatu hyvitys.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 . Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 1999 toimitettavassa verotuksessa. Lain 1 §:n 4 momenttia sovelletaan kuitenkin jo vuodelta 1998 toimitettavassa verotuksessa.
